

Sygn. akt I C 364/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

27 czerwca 2022 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie, Wydział I Cywilny w składzie

Przewodniczący: Sędzia (del.) Anna Lipińska

Protokolant: Sekretarz sąd. Ryszard Lewandowski

po rozpoznaniu 27 maja 2022 roku w W.

na rozprawie

sprawy z powództwa B. S.

przeciwko P. P.

o zapłatę

I. oddala powództwo,

II. odstępuje od obciążania powódki obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w całości.

Sygn. akt I C 364/21

UZASADNIENIE

wyroku z 27 czerwca 2022 roku

Powódka B. S. domagała się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego P. P. 100 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 11 października 2018 roku do dnia zapłaty, kosztami sądowymi i kosztami zastępstwa procesowego według załączonego spisu kosztów.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że 11 października 2018 roku pomiędzy nią a P. P. została zawarta umowa pożyczki na 100 000 złotych. Termin zwrotu pożyczki minął 11 lutego 2019 roku i pomimo pisemnego wezwania do jej zwrotu, należność nie została przez pozwanego uregulowana.

Pozwany P. P. domagał się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia od powódki na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany przyznał, że 11 października 2018 roku doszło do zawarcia między stronami umowy pożyczki. Zgodnie jednak z treścią umowy strony ustaliły, że 17 października 2018 roku pożyczka zostanie zamieniona na 25% udziałów w kapitale zakładowym spółki pod firmą (...) sp. z o.o. w W.. Pozwany podniósł, że w dniu podpisania umowy pożyczki zawarł również umowę kupna-sprzedaży udziałów w ww. spółce. Strony uzgodniły spotkanie u notariusza celem zawarcia umowy przeniesienia na rzecz powódki własności 25% udziałów w kapitale zakładowym spółki, jednak powódka nie stawiała się w uzgodnionym terminie u notariusza. Pozwany – jak twierdził – pozostawał w gotowości do przeniesienia ww. udziałów, próbował kontaktować się z powódką, lecz ona nie była zainteresowana kontynuowaniem inwestycji w spółkę.

Postanowieniem z 11 maja 2020 roku Sąd Okręgowy w Warszawie (sygn. akt XXV C 996/20) udzielił zabezpieczenia roszczenia powódki, poprzez ustanowienie wobec pozwanego zakazu zbywania i obciążania nieruchomości stanowiących działki nr (...) położonej w Ż., gminie D., dla których Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim Wydział X Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...). (postanowienie – k. 119)

1. *Ustalenia faktyczne*

W 2018 roku spółka (...) sp. z o.o. (w której udziały posiadał J. K., V. K. i P. P.) prowadziła działalność gastronomiczną – restaurację pod nazwą D. w W., przy ul. (...).

(dowód: KRS – k. 98-104, zeznania świadka V. K. – k. 153-157, zeznania pozwanego – k. 388v.-389v.)

Restauracja nie przynosiła spodziewanych zysków, więc wspólnicy postanowili o rebrandingu działalności, na co jednak potrzebowali znacznego kapitału. W związku z brakiem możliwości uzyskania kredytu w banku, wspólnicy rozpoczęli poszukiwanie inwestora i w ten sposób natrafili na ogłoszenia zamieszczane przez K. S..

K. S. (posługujący się e-mailem: (...)) umieszczał na różnych portalach internetowych ogłoszenia o chęci zainwestowania kapitału. Na jedno z tego typu ogłoszeń w październiku 2018 roku odpowiedziała V. K.. (dowód: wydruk ze strony internetowej – k. 158-160)

Pierwsze spotkanie odbyło się w restauracji (...) i uczestniczyli w nim K. S., V. K. i J. K. (konkubent V. K.). Podczas spotkania wspólnicy przedstawili Panu S. plan zmian jakie chcą wprowadzić w restauracji, na pokrycie których zamierzają zawrzeć umowę pożyczki. Podczas kolejnych (dwóch) spotkań inwestorowi zostały przedstawione dokumenty spółki. Czwarte spotkanie odbyło się przy udziale B. S. (żony K. S., z którą od lat 90-tych pozostaje w separacji), która miała być stroną umowy pożyczki. K. S. nie wyjawiał powodów, dla których to nie on mógłby udzielić pożyczki. W ostatnim spotkaniu wzięli udział wszyscy zainteresowani, tj. K. S., B. S., P. P., V. K. i J. K..

(dowód: zeznania świadka V. K. – k. 153-157, zeznania pozwanego – k. 388v.-389v.)

B. S. ma orzeczony I stopień niepełnosprawności, ma problemy z oczami, jest osobą niedowidzącą. Potrzebuje pomocy osób trzecich, jej faktycznym opiekunem jest jej mąż – K. S..

(dowód: wyrok orzekający separację – k. 23-23v., orzeczenie o stopniu niepełnosprawności – k. 22, zeznania powódki – k. 387-388v.)

Podczas spotkań strony negocjowały warunki planowanej umowy pożyczki, w tym m.in. sposób zabezpieczenia pożyczkodawcy. W pierwszym drafcie umowy znalazł się zapis, zgodnie z którym strony miały ustalić, że po 3 miesiącach od podpisania umowy, jeśli sytuacja (...) sp. z o.o. będzie poprawiona (w KRS) i jeśli zyski spółki będą większe niż 4 tys. zł miesięcznie, a co z tym związane, bardziej opłacalne będzie dla pożyczkodawcy nabycie 25% udziałów niż powyższa pożyczka, to cała udzielona pożyczka będzie zamieniona na 25% udziałów spółki (...) sp. z o.o. Pożyczkobiorca w takim przypadku będzie musiał jedynie zapłacić pożyczkodawcy ustalone wyżej odsetki od dnia otrzymania pożyczki do dnia zamiany pożyczki na udziały, czyli za okres 3 miesięcy.

(dowód: draft umowy – k. 161-163, zeznania świadka V. K. – k. 153-157)

11 października 2018 roku w W. B. S. i P. P. zawarli umowę pożyczki w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi. Zgodnie z treścią umowy B. S. (pożyczkodawca) udzieliła P. P. (pożyczkobiorcy) pożyczki w kwocie 100.000 zł na okres 4 miesięcy, z oprocentowaniem w wysokości 3% w skali miesiąca, a pożyczkobiorca zobowiązał się do zwrotu przedmiotu pożyczki wraz z oprocentowaniem w terminie 4 miesięcy od dnia podpisania umowy.

Zgodnie z § 5 umowy pożyczki, strony uzgodniły, że 17 października 2018 roku pożyczka zostanie zamieniona na udziały w spółce (...), w wysokości 25% udziałów w spółce (...).

(dowód: umowa pożyczki – k. 9-9v.)

Strony umowy ustaliły, że 17 października 2018 roku spotkają się u notariusza celem podpisania umowy sprzedaży udziałów spółki (...) na rzecz B. S., jednak do zawarcia takiej umowy nie doszło, gdyż B. S. nie stawiała się u notariusza w ustalonym terminie.

(dowód: zeznania pozwanego – k. 388v.389v., zeznania V. K. – k. 153-157)

K. S. telefonicznie i mailowo kontaktował się z V. K. proponując zawarcie umowy przewłaszczenia nieruchomości (położonej na P.) na zabezpieczenie zwrotu pożyczki. V. K. - po konsultacji z prawnikami - mailowo poinformowała Pana S., że zaproponowany przez niego sposób zabezpieczenia zwrotu pożyczki nie jest możliwy, wobec czego aktualne pozostają ustalenia zawarte w umowie pożyczki – dotyczące przeniesienia na rzecz B. S. 25% udziałów w spółce (...). K. S. uznał, że został oszukany i nie interesują go żadne udziały w spółce.

(dowód: korespondencja mailowa – k. 165)

Wszelkie ustalenia dotyczące zarówno umowy pożyczki, kwestii zabezpieczenia roszczeń pożyczkodawcy odbywały się między V. K. a K. S..

Pismem z 12 lutego 2019 roku B. S. poinformowała P. P. o upływie terminu zwrotu pożyczki i zapytała w jaki sposób i kiedy nastąpi jej zwrot.

(dowód: pismo – k. 7)

2. Ocena dowodów

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie przedłożonych do akt dokumentów, przede wszystkim umowy pożyczki z 11 października 2018 roku, których autentyczności nie kwestionowała żadna ze stron. Podstawę ustaleń faktycznych, w znacznej mierze stanowiły również zeznania przesłuchanych w sprawie świadków, których dowód z zeznań dopuszczony został na podstawie art. 271¹ k.p.c. oraz zeznania stron. Sąd nie dał wiary natomiast zeznaniom powódki w zakresie, w jakim twierdziła, że nie wiedziała o postanowieniu umownym zawartym w § 5, dotyczącym możliwości zamiany pożyczki na udziały w spółce (...), ani, że nie odczytano jej treści umowy przed jej podpisaniem. Sąd odmówił wiarygodności również twierdzeniom, że jej mąż K. S. był jedynie jak to powódka określiła „niemym kierowcą” i nie uczestniczył w żadnych negocjacjach i rozmowach dotyczących umowy i jej ewentualnego zwrotu, gdyż takie twierdzenia pozostają sprzeczne z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie.

3. Ocena prawna

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W myśl art. 720 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się do przeniesienia na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych powinna być stwierdzona pismem.

Fakt zawarcia umowy pożyczki na 100 000 zł między stronami był bezsporny. Sporna natomiast pozostawała kwestia obowiązku jej zwrotu w formie jakiej żądała powódka w tym postępowaniu.

Zawarta umowa, ze względu na treść § 5 dotyczącego zamiany pożyczki na 25% udziałów w spółce (...) sp. z o.o., przewidywała dwie możliwości spełnienia świadczenia przez pożyczkobiorcę: pierwszą – polegającą na spłacie pożyczki w formie pieniężnej wraz z odsetkami, drugą – polegającą na sprzedaży pożyczkodawcy 25% udziałów w spółce. Zobowiązania pożyczkobiorcy (pozwanego) wynikające z zawartej umowy pożyczki uznać należy za zobowiązania przemienne, uregulowane w art. 365 k.c.

Zgodnie z jego treścią, jeżeli dłużnik jest zobowiązany w ten sposób, że wykonanie zobowiązania może nastąpić przez spełnienie jednego z kilku świadczeń (zobowiązanie przemienne), wybór świadczenia należy do dłużnika, chyba że z czynności prawnej, z ustawy lub z okoliczności wynika, iż uprawnionym do wyboru jest wierzyciel lub osoba trzecia. Wyboru dokonywa się przez złożenie oświadczenia drugiej stronie. Jeżeli uprawnionym do wyboru jest dłużnik, może on dokonać wyboru także przez spełnienie świadczenia. (§ 2) Jeżeli strona uprawniona do wyboru świadczenia, wyboru tego nie dokona, druga strona może jej wyznaczyć w tym celu odpowiedni termin. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu uprawnienie do dokonania wyboru przechodzi na stronę drugą. (§ 3)

Istotą zobowiązania przemiennego jest możliwość spełnienia świadczenia przez zobowiązanego jednego z kilku określonych świadczeń, zaś spełnienie któregośkolwiek z nich powoduje wygaśnięcie stosunku zobowiązaniowego między stronami.

Konstrukcja zobowiązania przemiennego stanowi odstępstwo od reguły oznaczoności świadczenia w stosunku obligacyjnym w tym sensie, że w chwili powstania zobowiązania nie jest wskazane jedno konkretne świadczenie, które powinien spełnić dłużnik i którego spełnienia może się domagać wierzyciel. Niemniej w strukturę zobowiązania jest wpisany (także ex lege) mechanizm ustalenia takiego świadczenia docelowego (tzw. konkretyzacji świadczenia). Następuje to w drodze wyboru świadczenia. Wybór, o którym mowa, należy zasadniczo do dłużnika. Zapewnia to podmiotowi zobowiązanemu większą elastyczność przy wykonywaniu zobowiązania alternatywnego w porównaniu do innych zobowiązań. Z drugiej strony z uwagi na niepewność co do ostatecznego przedmiotu stosunku obligacyjnego, taki model wyboru świadczenia jest mniej korzystny z punktu widzenia interesów wierzyciela. (zob. K. Czub [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Warszawa 2022, art. 365).

Z chwilą dokonania wyboru świadczenia następuje jego konkretyzacja. Od tego momentu dłużnik ma obowiązek spełnić tylko to określone świadczenie, a wierzyciel może się domagać również tylko tego świadczenia. Zobowiązanie przestaje w istocie mieć charakter alternatywny i przybiera charakter zobowiązania skonkretyzowanego pod względem przedmiotu (nieprzemiennego) ze wszystkimi konsekwencjami tego stanu rzeczy, w tym w zakresie ewentualnej niemożliwości świadczenia. Świadczenia początkowo alternatywne, które nie zostały wybrane, z chwilą dokonania wyboru nie mają znaczenia prawnego i nie mogą być dalej brane pod uwagę. W orzecznictwie podkreślono, że „jeżeli zobowiązanie jest przemienne pieniężne i niepieniężne, to na skutek wyboru świadczenia niepieniężnego ulega zniweczeniu ex tunc charakter pieniężny zobowiązania, a na skutek wyboru świadczenia pieniężnego ulega zniweczeniu ex tunc jego charakter niepieniężny. Skoro zatem z chwilą dokonania wyboru zniweczeniu ulega to, co nie zostało wybrane (tak że pozostaje tylko to, co zostało wybrane), to świadczenie wybrane należy traktować tak, jak gdyby było ono ex tunc jedynym świadczeniem, do którego dłużnik był zobowiązany”. Por. wyrok SN z 14.01.1963 r., II CR 1003/62, OSNC 1964/3, poz. 48. Por. też A. Doliwa, Charakter wyboru świadczenia..., s. 19; A. Ohanowicz, Zobowiązanie przemienne..., s. 188).

Oświadczenie o wyborze jest oświadczeniem woli, a zatem podlega m.in. art. 60, 61 i 62 k.c., może więc zostać złożone także w sposób dorozumiany.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt sprawy wskazać należy, że pozwany skorzystał ze swojego uprawnienia do wyboru sposobu spełnienia świadczenia na rzecz powódki. Zachowanie pozwanego jednoznacznie wskazuje, że wyborem tym było przeniesienie 25% udziałów w spółce (...) na rzecz powódki. Pozwany, zarówno w dniu podpisywania umowy pożyczki, jak i w dniu umówionego spotkania u notariusza, aż do chwili obecnej pozostaje w gotowości do zamiany pożyczki na udziały w spółce.

Powódka swoim zachowaniem jednoznacznie odmawiając – nie wywiązała się z postanowień umownych, które na siebie przyjęła. W tej sytuacji powódka popadła w zwłokę z przyjęciem świadczenia.

W ocenie sądu, z uwagi na brak złożenia stosownego oświadczenia woli przez powódkę, będącego częścią umowy przeniesienia własności 25% udziałów w spółce, do takiego przeniesienia udziałów dojść nie mogło. W konsekwencji nie doszło w ten sposób do wygaśnięcia zobowiązania wynikającego z umowy pożyczki, niemniej powódka odmawiając

podjęcia stosownego działania (art. 354 par. 2 k.c.) i złożenia oświadczenia woli prowadzącego do skutecznego przeniesienia własności udziałów w spółce, popadła w zwłokę wierzyciela (art. 486 k.c.), albowiem brak było uzasadnionych podstaw do tego, by odmówić dokonania stosownej czynności.

Nawet gdyby przyjąć, że swoim zachowaniem pozwany P. P. nie dokonał wyboru świadczenia, to nadal powódka nie była uprawniona do wyboru sposobu świadczenia przez pozwanego, a to z uwagi na niewyznaczenie przez nią terminu stosownie do art. 365 § 3 k.c. na dokonanie wyboru.

Biorąc pod uwagę charakter zobowiązań przemiennych i wspomniane powyżej uprawnienie dłużnika do wyboru, które ze świadczeń alternatywnych chce spełnić, wierzyciel, już po dokonaniu wyboru przez dłużnika, nie może odmówić przyjęcia tego świadczenia, ani domagać się świadczenia, którego dłużnik nie wybrał. Po wyborze świadczenia należy traktować je tak, jak gdyby było ono ex tunc jedynym świadczeniem, do którego dłużnik był zobowiązany. Z tego też względu, powództwo jako pozbawione podstawy prawnej w zakresie żądania spełnienia świadczenia pieniężnego, podlegało oddaleniu w całości. (pkt I wyroku)

Przypomnieć należy, że zgodnie z zasadami procesu cywilnego ciężar przedstawiania materiału dowodowego spoczywa na stronach (art. 232 k.p.c., art. 3 k.p.c., art. 6 k.c.). Jego istota sprowadza się do ryzyka poniesienia przez stronę ujemnych konsekwencji braku wywiązania się z powinności przedstawienia dowodów. Skutkiem braku wykazania przez stronę prawdziwości twierdzeń o faktach istotnych dla sprawy jest tylko to, że twierdzenia takie zasadniczo nie będą mogły leżeć u podstaw sądowego rozstrzygnięcia. Strona, która nie udowodni przytoczonych twierdzeń, utraci korzyści, jakie uzyskałaby aktywnym działaniem. Artykuł 6 k.c. określa reguły dowodzenia, tj. przedmiot dowodu oraz osobę, na której spoczywa ciężar udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia. Sąd nie ma obowiązku dążenia do wszechstronnego zbadania wszystkich okoliczności sprawy oraz nie jest zobowiązany do zarządzania dochodzenia w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie. Nie ma też obowiązku przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na tej stronie, która z podnoszonych faktów wywodzi skutki prawne.

W ocenie sądu powódka nie sprostала ciężącemu na niej – zgodnie z powyższymi regulacjami – obowiązkowi wykazania prawdziwości swoich twierdzeń, w zakresie w jakim wskazywała, że nie wiedziała o postanowieniu umownym dotyczącym zamiany pożyczki na udziały w spółce i od początku nie była zainteresowana udziałami w jakiegokolwiek spółce. Powódka de facto nie zgłosiła żadnych osobowych wniosków dowodowych na poparcie swoich twierdzeń, chociażby odnoszących się do charakteru udziału jej męża w uzgodnieniach dotyczących zawartej umowy, który jak wynika z pozostałego materiału dowodowego pełnił dość istotną rolę w negocjowaniu warunków umowy pożyczki.

4. Koszty

O kosztach postępowania sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd doszedł do przekonania, że w sprawie zachodzi szczególny wypadek w rozumieniu ww. przepisu, umożliwiający odstąpienie od obciążania kosztami procesu strony przegrywającej. Nie ulega wątpliwości, że w chwili występowania z roszczeniem powódka miała silne subiektywne przeświadczenie zasadności wywodzonego roszczenia. (pkt II wyroku)

Mając powyższe na uwadze, sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Sędzia (del.) Anna Lipińska

ZARZĄDZENIE

(...)

Sędzia (del.) Anna Lipińska